

بررسی و رتبه بندی فرصت ها و تهدیدهای آموزشی ناشی از آموزش مجازی دوره اول متوسط از دیدگاه معلمان، دانشگاه آموزان و اولیاء در شهرستان اردل

محمد تقی محمودی^۱ و ناهید رئیسی مقدم^۲

^۱ استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر کرد.

^۲ کارشناس ارشد مدیریت برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر کرد.

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش رتبه بندی فرصت ها و تهدیدهای آموزشی ناشی از آموزش مجازی دوره اول متوسطه از دیدگاه معلمان، دانش آموزان و اولیاء در شهرستان اردل بود. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری پژوهش کلیه دبیران (۲۱۰ نفر)، دانش آموزان دوره متوسطه اول (۱۷۳۷ نفر) شهرستان اردل و والدین آنها بودند. با استفاده از جدول مورگان از بین دبیران و دانش آموزان ۳۲۰ نفر (۳۵ نفر از دبیران و ۲۸۵ نفر از دانش آموزان) و اولیاء نیز تعداد ۲۸۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بود که پس از تأیید روایی پرسشنامه توسط کارشناسان، ضریب پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای دبیران (فرصت ها ۰,۸۹ و تهدیدها ۰,۹۳۵)، برای دانش آموزان (فرصت ها ۰,۷۶۸ و تهدیدها ۰,۸۴۶) و برای والدین (فرصت ها ۰,۷۷۸ و تهدیدها ۰,۷۶۳) برآورد شد. با توجه به یافته‌های پژوهش فرصت های آموزش مجازی: از دیدگاه دبیران سهولت دسترسی به منابع آموزشی؛ ارتقاء سطح مهارت دانش آموزان در استفاده از فن آوری اطلاعات، شرکت در مباحث آموزشی در هر زمان و مکان. از دیدگاه دانش آموزان: برقراری ارتباط دو سویه و چند سویه بین دانش آموزان؛ کاهش مسافرات ها و پیشگیری از بروز بسیاری از حوادث و دسترسی به منابع اطلاعاتی (کتابخانه، شیوه های تدریس، مقالات و...); از دیدگاه اولیاء: تقویت حس کنجکاوی در دانش آموزان؛ نبود محدودیت زمانی و مکانی در آموزش و کاهش مسافرات های درونی و پیشگیری از بروز بسیاری از حوادث تهدید های آموزش مجازی از دیدگاه دبیران: بروز آسیب های جسمی متعدد؛ اتلاف وقت و کاهش سطح تفکر و خلاقیت در دانش آموزان؛ از دیدگاه دانش آموزان: بروز آسیب های روانی شامل افسردگی، اضطراب، اختلال خواب، اعتیاد مجازی، خودشیفتگی و...؛ افزایش هزینه برای خانواده های کم درآمد) هزینه خرید گوشی، شارژ اینترنت) و اتلاف وقت و از دیدگاه اولیاء: تقبل هزینه های گزاف برای خانواده های کم درآمد؛ نبود حس پیشرفت در بین دانش آموزان و بروز آسیب های جسمی متعدد

واژه‌های کلیدی: آموزش مجازی، فرصت ها، تهدیدها، دوره متوسطه اول، شهرستان اردل

۱- مقدمه

جهان امروز جهانی فرا پیچیده و متفاوت است. دوران نوین پرهیجان و چالش برانگیزی آغاز شده است. دورانی که فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات موجبات تغییر شیوه‌ها، اصول تفکر و رفتار بشری، اقتصاد، سیاست، فرهنگ و نوع آموزش‌های آن را فراهم کرده است. یکی از تحولات مهم در آموزش، پیدایش آموزش مجازی است که با حذف محدودیت‌های مکان و زمان، قلمرو خدمات خود را از مرزهای ملی و منطقه‌ای به مرزهای بین‌المللی و جهانی گسترانده است (رودساز و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۸).

آموزش مجازی یا همان یادگیری الکترونیکی به عنوان نوعی فرآیند یادگیری موثر تعریف شده است که در آن محتوا به صورت دیجیتالی ارائه می‌شود و از حمایت و خدمات انواع دیگر یادگیری برخوردار است. کمیسیون فناوری و یادگیری بزرگسال (۲۰۰۱) یادگیری الکترونیکی را شامل کلیه تجارب یادگیری و آموزشی می‌داند که از طریق فناوری الکترونیکی همچون اینترنت، نوارهای دیداری و شنیداری، پخش ماهواره‌ای، تلویزیون تعاملی و لوح‌های فشرده ارائه می‌شوند (رضایی و همکاران ۱۳۹۶: ۱۵۳). استفاده از آموزش الکترونیکی در مقایسه با آموزش سنتی، مزایای بیشماری چون انعطاف پذیری در هر زمان و هر مکان، ارائه اطلاعات به صورت چندرسانه‌ای، تعامل همزمانی که میان آموزش دهنده و یادگیرنده و یادگیرندگان با یکدیگر دارد مفید و موثر خواهد بود. زمان کمتر برای آموزش، ماندگاری و تعمیق آموخته‌ها و جذابیت محیط یادگیری، توجیه کننده استفاده از آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی است (شریفی و فقیهی، ۱۳۹۲: ۲۸). یادگیری الکترونیکی فرصت‌های بسیاری را برای مؤسسات آموزشی، سازمان‌های تجاری و یادگیرندگان به وجود می‌آورد. این فرصت‌ها عبارت‌اند از: استفاده مؤثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحویل خدمات آموزشی در هر مکان و زمان و به هر شخص، صرفه جویی مالی، دسترسی در لحظه به اطلاعات، یادگیری شخصی سازی شده، همکاری و تعامل بهبودیافته (میلوانوویک، ۲۰۱۰). در کنار فرصت‌ها، چالش‌های یادگیری الکترونیکی را می‌توان از منظرهای گوناگونی مورد بررسی قرار داد. از منظر فناوری (دسترسی کاربران به رایانه و اینترنت یا اینترنت ضروری است. همچنین تا حدودی به دانش استفاده از رایانه و حل مشکلاتی که در این زمینه بروز می‌کند، نیاز است. این‌ها ممکن است هزینه بر و زمان بر باشند) از منظر مشارکت اجتماعی (فراگیران امکان تعامل با دوستان و همکلاسی‌ها و کمک گرفتن هنگام مواجهه با مشکلات احتمالی را ندارد و ممکن است تصاویر و متن‌ها آنها را راضی نکند). از منظر آموزشی (در بسیاری از فراگیران، هنگام دریافت درس از طریق وب به سختی می‌توان انگیزش ایجاد کرد. به علت تعیین سرعت یادگیری توسط خود فرد، ممکن است هیچ‌گاه دوره به پایان نرسد. ممکن است اختلالاتی در هنگام کار ایجاد شود، مانند تماس‌های تلفنی، حضور افراد دیگر در محل دریافت دوره آموزشی و...) از منظر معلمان و اساتید (یکی از مسائلی که معلمان و اساتید در یادگیری الکترونیکی با آن مواجه می‌شود، لزوم جوابگویی به سؤالات فراگیران در خارج از ساعات اداری و حتی در زمان تعطیلات است.

بشر همواره در طول زندگی خود، در حال فراگیری و کسب دانش بوده که با گسترش فناوری، مقوله آموزش نیز از آن بی‌بهره نمانده و گام به گام با فناوری‌ها هماهنگ و تقویت گردیده است؛ بنابراین تحصیل کردن یکی از نیازهای اساسی اوست و بدیهی است که برای زندگی در جامعه پیشرفته امروز که اطلاعات دم به دم در حال تغییر و پیشرفت است، انسان بی‌خبر از این تغییرات انسانی بی‌ثبات و جدا مانده از جامعه محسوب می‌شود. از طرف دیگر با افزایش جمعیت، جامعه نمی‌تواند پاسخگوی تمامی افراد به آموزش باشد؛ بنابراین باید راهبردی یافت که با کمترین هزینه، آموزش برای همگان میسر شود (شاه بیگی و نظری، ۱۳۹۰: ۴۹). در عصر تغییرات و تحولات شتابنده فناوری‌های الکترونیکی، نقش بی‌بدیل یادگیری الکترونیکی در توسعه آموزش بر کسی پوشیده نیست و یادگیری الکترونیکی ناگزیر تمامی روش‌های آموزش و یادگیری را در قرن بیست و یکم تغییر خواهد داد. در این راستا آموزش و پرورش می‌بایست برای هماهنگ شدن و وفق دادن خود با تغییرات تکنولوژیکی در آموزش، به شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها، طراحی، راه‌اندازی و توسعه سیستم‌های یادگیری الکترونیکی مبادرت ورزد که

1 - Milwaukee

این امر به شناخت هر چه بیشتر مدیران، معلمان، دانش‌آموزان، کارکنان و عوامل اجرایی خواهد انجامید و با تکیه بر نقاط قوت و فرصت‌های رو در روی آموزش و پرورش در زمینه یادگیری الکترونیکی و دور کردن تهدیدها، می‌توان مبنایی فراهم نمود که با تکیه بر آن در جهت پیاده‌سازی کارآمدتر یادگیری الکترونیکی در آموزش و پرورش اقدام جدی نمود. در همین راستا این پژوهش با هدف تعیین فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آموزش الکترونیکی یا مجازی در با بررسی نظرات دبیران، دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در شهر اردل والدین آنها درصدد پاسخ به این سوال است که فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آموزش الکترونیکی یا مجازی در بین دانش‌آموزان شهر اردل کدامند؟

اهداف

رتبه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه معلمان دوره اول متوسطه شهر اردل
رتبه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر اردل
رتبه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه اولیاء دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر اردل

مبانی نظری و پیشینه

انواع آموزش از راه دور

آموزش از راه دور به دو بخش آموزش مکاتبه‌ای و یادگیری الکترونیکی تقسیم بندی می‌شود:

۱- **مکاتبه‌ای:** نسل اول که به آموزش مکاتبه‌ای شهرت دارد، به عنوان آموزش تک رسانه‌ای می‌نامند؛ زیرا فناوری مورد استفاده در این دوره، فقط چاپ کتاب‌های استاندارد و جزوات یکنواخت بود از آنجایی که این روش در اواخر قرن ۱۹ میلادی آغاز شده است، اما با این وجود هنوز هم متداولترین نوع آموزش از دور در تمام کشورهای کمتر توسعه یافته است و مبنای اساسی آموزش از دور و الکترونیکی تلقی می‌شود. در این روش، محیط اصلی مطالعه، ارائه راهنمایی در متون چاپی و اغلب همراه با عناصری از مواد دیداری و شنیداری از قبیل اسلاید و نوارهاست. تعامل در روش مکاتبه‌ای از طریق نامه‌ها و دیگر نوشته‌ها یا اسناد چاپی از طریق سیستم‌های پستی ارسال می‌گردید، انجام می‌گرفت (عباسی کسائی و شمس مورکائی، ۱۳۹۷: ۲۰).

شکل (۱): یادگیری مکاتبه‌ای (عباسی کسائی و شمس مورکائی، ۱۳۹۷: ۲۰).

۲- **الکترونیکی:** اصطلاح یادگیری الکترونیکی را اولین بار کراس وضع کرد و به انواع آموزش‌هایی اشاره دارد که از فناوری‌های اینترنت و اینترنت برای یادگیری استفاده می‌کند. از اواسط دهه ۹۰ شاهد گستردگی رو به رشد دوره‌ها و پروژه‌های یادگیری الکترونیکی بوده ایم و امروز در نظام‌های آموزشی دیگر بحث بهبود روش‌های تدریس مطرح نیست، بلکه سخن از بهسازی فرایند یادگیری است. آموزش الکترونیکی نه تنها انتقال اطلاعات جدید را تسهیل می‌کند، بلکه موجب ارتقای سطح دانش، ایجاد فرصت‌های برابر برای یادگیری همه افراد و ارتقاء کیفیت آموزش می‌شود (فرج‌اللهی و ده‌باشی شریف، ۱۳۸۷: ۲۸).

دیکشنری کمبریج یادگیری الکترونیکی را به عنوان یادگیری از طریق مطالعه در خانه با استفاده از کامپیوتر و دوره های آموزشی ارائه شده در اینترنت تعریف می کند (راسموسین، ۲۰۱۶).

یادگیری الکترونیکی عبارت است از یک سیستم آموزشی که ارائه اطلاعات را از طریق استفاده از فناوری اطلاعاتی همچون اینترنت، اینترنت، بخش ماهواره ای و برنامه های کاربردی چند رسانه ای امکان پذیر می کند (الهومود و شافی، ۲۰۱۳). یادگیری الکترونیکی یکی از روش های نوین آموزش و یادگیری مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات است که با محور قرار دادن انسان به عنوان یادگیرنده فعال، می تواند تمامی اشکال آموزش و پرورش و یادگیری را در قرن بیست و یکم متحول سازد و به چالش های حاصل از میزان تقاضای اجتماعی آموزش و فقدان منابع آموزشی کافی پایان دهد (عباسی کسائی و شمس مورکانی، ۱۳۹۷: ۲۱).

۲-۱- یادگیری سیار

کول و مک لین (۲۰۱۰) معتقدند که یادگیری سیار توانایی های فراگیران را جهت ایجاد ارتباط و دستیابی به اطلاعات از طریق وسایل سیار و بی سیم گسترش و بهبود می بخشد. محبوب ترین وسیله و فناوری سیار برای یادگیری، تلفن همراه است شاید مهمترین دلیل این محبوبیت، قابلیت های متعدد این وسیله باشد چراکه تلفن های همراه دارای قابلیت هایی چون عکس برداری، فیلم برداری، مکان یابی، بلوتوث، پیام کوتاه، پیام چندرسانه ای، انواع و اقسام نرم افزارهای آموزشی، اینترنتی، کتب الکترونیکی و غیره می باشند. سیستم آموزشی مبتنی بر موبایل به طور رسمی از سال ۲۰۰۷ در کشورهای بریتانیا، سوئد و ایتالیا در دستور کار قرار گرفت و دانش آموزان سنین ۱۶ تا ۲۴ سال بازمانده از تحصیل را تحت پوشش قرار داد. این وسیله ارتباطی و اطلاعاتی به سبب ویژگی های خاص خود از جمله فناوری مخابراتی، انباشت و دریافت، نمایش و کنترل، انعطاف پذیری زمانی و مکانی، تمرکززدایی و ناهمزمانی، می تواند نقش قابل ملاحظه ای در امر آموزش ایفا کند (هاشمی و نجفی، ۱۳۹۴: ۵۶). در واقع، یادگیری سیار (همراه) موجب تحریک پذیری دانش پژوه می شود؛ به این معنا که فراگیر با فعالیت های آموزشی درگیر می شود، بدون اینکه در قید موانع و محدودیت های باشد که یک محیط فیزیکی می تواند داشته باشد. آنچه در یادگیری همراه نسبت به یادگیری الکترونیکی جدید می باشد، ناشی از امکاناتی است که توسط دستگاه های سبک وزن و قابل حمل کوچک که در جیب یا دست جای می گیرد، فراهم می شود. در زمینه فرصت های یادگیری سیار می توان گفت؛ یادگیرنده در مورد اینکه چه چیزی را یاد بگیرد، چگونه و در چه مکان و زمانی یاد بگیرد، آزاد است؛ منجر به تحقق تعلیم و تربیت همگانی و عمومی می شود؛ بر یادگیری مشارکتی، خلاق و مبتنی بر دانایی تاکید دارد؛ به علت عدم نیاز به امکانات فیزیکی و کلاس های درس، به کاهش هزینه های زیر ساختی می انجامد؛ امکان یادگیری در موزه ها، گالری ها و محیط های باز و خارج از شهر؛ منجر به بسط ارتباطات و تعاملات افراد با یکدیگر می شود. چالش های یادگیری سیار نیز شامل؛ طول عمر ناکافی باتری ها و قابلیت پردازش ضعیف؛ پهنای باند محدود؛ اندازه کوچک صفحه نمایش؛ استفاده از مواد آموزشی دوره های یادگیری الکترونیکی برای دوره های یادگیری سیار با توجه به ویژگی های متفاوت دو دوره؛ استفاده از استانداردهای متفاوت، صفحه نمایش در اندازه های مختلف و سیستم های اجرایی گوناگون؛ محدودیت در کاربرد نرم افزارها و محتوا و چالش های مربوط به یادگیری؛ عدم حمایت از فرایند یادگیری در محیط های مختلف یادگیری؛ عدم وجود نظریه مناسب برای یادگیری سیار؛ عدم امنیت اطلاعات شخصی و خصوصی؛ تفاوت مفهومی بین یادگیری الکترونیکی و یادگیری سیار (کیخا و محمدی مهر، ۱۳۹۹: ۶۶).

۲-۲- بر خط (آنلاین)

یادگیری آنلاین موجب صرفه جویی در زمان، کاهش هزینه ها، ارائه انواع مختلف یادگیری چند رسانه ای مطابق با سبک های مختلف یادگیری می شود، همچنین به فراگیران اجازه می دهد تا در هر زمانی حتی خارج از کلاس نیز درس یاد فرا

² -Rasmussen

³ -Alhomod & Shafi

⁴ - Koole & McQuilkin

گیرند و، فرآیند یادگیری از معلم به فراگیر انتقال می دهد. و بسیاری از نظام های آموزشی (عمومی و عالی) آموزش آنلاین را به عنوان بخش مهمی از استراتژی آموزشی خود در نظر می گیرند. در واقع، یک دوره آموزشی آنلاین می باشد بی آنکه بین فراگیر و مدرس ارتباط وجود داشته باشد و فراگیر می تواند در هر نقطه جغرافیایی از سمینارها، کلاس ها و ... بهره مند گردد (کیخا و محمدی مهر، ۱۳۹۹: ۶۹).

۳- یادگیری ترکیبی

یادگیری تلفیقی رویکردی است که فرایند یادگیری را به وسیله ترکیب کردن راهبردهای آموزش مبتنی بر کلاس و نوعی از تکنولوژی که مبتنی بر نیازهای یادگیرنده و مواد درسی است، اجرا می کند. یادگیری ترکیبی، همچنین تحت عنوان یادگیری هایبرید یا آمیخته نیز نامیده می شود و به طور کلی تعاریف متعددی از این اصطلاح وجود دارد. گاریسون و واژن (۲۰۰۷)، یادگیری ترکیبی را به عنوان ادغام اندیشمندانه یادگیری الکترونیکی و یادگیری چهره چهره تعریف کرده اند. دایرهالمعارف علوم و تکنولوژی نیز یادگیری ترکیبی را به عنوان رویکردی که روش های مختلف آموزشی از قبیل یادگیری آنلاین و یادگیری سنتی (رودرو) را باهم ترکیب می کند، تعریف می کند (صالحی عمران و سالاری، ۱۳۹۱: ۷۰). یادگیری ترکیبی می تواند به عنوان یک برنامه یادگیری که در آن بیش از یک روش ارایه با هدف بهینه سازی نتایج یادگیری و اثربخشی هزینه ها به کار گرفته می شود، توصیف شود (سینگه و رد، ۲۰۰۱). علاوه بر این، براساس نظر والیتان، یادگیری ترکیبی برای توصیف فعالیت های یادگیری مبتنی بر رویدادهای گوناگون از قبیل آموزش رودرو، یادگیری الکترونیکی زنده و یادگیری خودمحور، استفاده می شود. همچنین یادگیری ترکیبی، به عنوان ترکیب اثربخش فنون، تکنیک ها و چگونگی ارایه یادگیری گوناگون تعریف می شود تا ارتباط ویژه، تسهیم دانش و نیاز اطلاعاتی افراد را برآورده کند تا فراگیران بتوانند در هر زمانی از روز به اطلاعاتی که روی وب وجود دارد، دسترسی چراکه، همان طور که گاردنر پیش بینی کرده بود، محیط آموزش الکترونیکی با ابزارهای بالقوه کامپیوتری، طراحی آموزش مناسب برای هر فرد را بسیار ساده تر نموده است، اما هنوز هم آموزش چهره به چهره تعامل بسیار مناسب تری فراهم می سازد با بهره گیری از روش های یادگیری الکترونیکی در کنار آموزش سنتی، آموزش تلفیقی به وجود آورده است که تلفیقی از رسانه های آموزشی مختلف برای یادگیرندگان خاص فراهم می سازد (تلفیقی از روش های کلاس درس چهره به چهره، با فعالیت های مبتنی بر کامپیوتر است). هدف اصلی در یادگیری تلفیقی، یافتن روشی است که امکانات و مزایای هر دو روش آموزش چهره به چهره و آموزش مبتنی بر فناوری را دارا باشد (سیدی و یعقوبی، ۱۳۹۱: ۴۰).

جدول (۱): مقایسه اجزاء و مزایای سه نوع روش یادگیری (سیدی و یعقوبی، ۱۳۹۱: ۴۵)

آموزش سنتی	آموزش الکترونیکی	آموزش ترکیبی
استاد محور	دانشجو محور	استاد-دانشجو محور
هزینه بالا	هزینه کم	هزینه متوسط
حضورگرا	ابزار گرا	کیفیت گرا
پایین بودن کیفیت آموزش	پایین بودن کیفیت آموزش	بالا بودن کیفیت آموزش
بهره گیری از انسان جهت آموزش	بهره گیری از ابزار و امکانات الکترونیکی	بهره گیری از انسان و امکانات الکترونیکی
آموزش در مکان و زمان تعیین شده	آموزش در هر زمان و هر مکان	استفاده از مکان و زمان متناسب با شرایط
کنترل بیش از حد بر آموزش	کنترل بسیار کم بر آموزش	تاکید بر خود آموزی کنترل شده
روش آموزش غیر قابل انعطاف	روش آموزش غیر قابل انعطاف	قابلیت انعطاف زیاد روش آموزش

پیشینه

رهبرنیا و ابراهیمی (۱۳۹۴) در بررسی آسیب های استفاده از گوشی های هوشمند در میان دانش آموزان دوره متوسطه ناحیه ۳ شهر تبریز سال تحصیلی ۱۳۹۳-۹۴ نشان داد که: وابستگی به تلفن همراه و استفاده از شبکه های اجتماعی نه تنها باعث کاهش

⁵ - Garrison & Vaughan

⁶ - Singh & Reed

روابط اجتماعی و فاصله گرفتن از کانون خانواده، کاهش بهره‌وری و افت تحصیلی می‌شود، خطرات بهداشتی را نیز به افراد تحمیل می‌کند. که در طولانی مدت می‌تواند اثرات مخرب روحی و فرهنگی ایجاد نماید.

هاشمی و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از گسترش فناوری اطلاعات در تربیت دینی دانش‌آموزان دبیرستان‌های پسرانه شهر اصفهان دریافتند: در تربیت دینی دانش‌آموزان، مهمترین فرصت‌ها در حیطه شناختی؛ کیفیت بخشی به تربیت دینی با ایجاد شناخت نسبت به ابعاد آن، در حیطه عاطفی تقویت ایمان به ارزش‌ها و آموزه‌های دینی و در حیطه رفتاری، غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان است و مهمترین تهدیدها در حیطه شناختی، فروکاستن ارزش‌های دینی در نظر دانش‌آموزان، در حیطه عاطفی، نسبی و سلیقه‌ای تلقی کردن ارزش‌های اخلاقی و در حیطه رفتاری، ایجاد شکاف میان رفتارهای دانش‌آموزان و آموزه‌های قرآن و اهل بیت (ع) است.

دیناری (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان فضای مجازی فرصت‌ها و تهدیدها دریافت: فضای مجازی همچنان که امکاناتی را برای کاربران خود فراهم می‌کند، پیامدهای سوء هم دارد. استفاده گسترده از این فن‌آوری و امکان دسترسی آسان به منابع اطلاعاتی و متنوع باعث به وجود آمدن بسیاری از رفتارهای متفاوتی به ویژه در میان نوجوانان خواهد شد.

اسلامی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان روشهای گوناگون آموزش مجازی علوم پزشکی استفاده شده در ایران و بررسی اثربخشی آنان، مطالعه مروری دریافتند: آموزش مجازی اثربخشی برابر و یا بیشتر نسبت به آموزش سنتی دارد همچنین نگرش مثبت و رضایت بالای دانشجویان و اعضای هیأت علمی در خصوص استفاده از آموزش مجازی از جمله ویژگی‌های این آموزش بوده است.

رضایی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان فرصت‌ها و تهدیدهای یادگیری الکترونیکی دریافتند: عامل هزینه و اثربخشی آموزشی، به عنوان یک فرصت و دو عامل دیگر ذهنی عاطفی و ارتباطی استاد دانشجو و عوامل مرتبط با تدریس یادگیری، به عنوان تهدیدهای یادگیری الکترونیکی به شمار می‌آیند و عامل دوم (ذهنی عاطفی و ارتباطی استاد دانشجو) تهدید بیشتری برای یادگیری الکترونیکی ایجاد می‌نماید.

رضوی زاده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان آسیب‌شناسی به کارگیری تلفن همراه در دانشجویان نظامی از دیدگاه متخصصان حوزه رسانه و ارتباطات: یک مطالعه تحلیل مضمون دریافتند:

کارکردهای علمی-آموزشی استفاده از موبایل: دسترسی به منابع اطلاعاتی و آموزشی، تشکیل شبکه‌های علمی آموزش، ترویج یادگیری مشارکتی و افزایش رغبت و انگیزش نام برد.

کژکارکردهای علمی-آموزشی: افت تحصیلی و کاهش تمرکز

کارکردهای اجتماعی-فرهنگی: کسب آگاهی از اوضاع جامعه و واکنش آنی به مسائل

کژکارکردهای اجتماعی-فرهنگی: کاهش شرم و حیای اجتماعی، کاهش تعاملات، از بین رفتن حریم خانواده، تغییر اعتقادات و ارزش‌ها، کاهش سلامت روان، افزایش پرخاشگری

کارکردهای ارتباطی: تناسب با سلیق مختلف، انتقال دهنده خبر، سرگرمی و تفریحی، سهولت در استفاده

کژکارکردهای ارتباطی: اتلاف وقت، ایجاد شکاف نسلی، گسترش سریع شایعات

یعقوبی و محمدی (۱۳۹۷) در بررسی کاربردهای آموزشی شبکه‌های اجتماعی مجازی و آسیب‌های اجتماعی آن از دیدگاه دانشجویان کشاورزی (مورد مطالعه: دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان) دریافتند: ارتباط با همکلاسی‌ها، به اشتراک گذاری تصاویر آموزشی، فیلم‌های آموزشی، دریافت و ارسال تکالیف، ارسال سوالات از معلمان و دریافت پاسخ و یادگیری مادام‌العمر از جمله کاربردهای آموزشی مجازی و افزایش کم‌تحرکی، اتلاف وقت کاربران، از بین رفتن قیاحت و زشتی برخی از اعمال، کاهش ارتباط چهره به چهره، منزوی شدن، ایجاد خرده کلام‌های خاص (اصطلاحات خاص و تکیه کلام‌ها...) شبکه‌های اجتماعی از جمله آسیب‌های آموزش از طریق مجازی است.

مردانی و سرمدی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان فرصت‌ها و چالش‌های تربیت رسمی در فضای مجازی دریافتند که: فضای مجازی و استفاده از شبکه‌های مجازی برای آموزش دانش‌آموزان هم فرصت است و هم تهدید و چالش. نظام آموزش و

پرورش باید بتواند بعنوان نهاد مسئول تربیت رسمی دانش آموزان باید بتواند از فرصت‌های به دست آمده توسط فضای مجازی برای رشد ویژگی‌های فردی در دانش آموزان استفاده نماید تا بتواند ضمن حفظ میراث‌های فرهنگی و سایر ویژگی‌های بومی هم زمان آنها را به شناخت جهان و سایر فرهنگها قادر سازد. همچنین با آموزش و آگاهی دادن در دانش آموزان ایجاد بصیرتی نماید که بتوانند خود را از آثار منفی فضای مجازی دور نگه دارند. نظری (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان تاثیر آموزش الکترونیک بر مهارت حل مساله در دانش آموزان دارای سبک تفکر استرنبرگ دانش آموزان پایه سوم ابتدایی مدارس شهر کرمانشاه دریافت: آموزش الکترونیک بر مهارت حل مساله دانش آموزان با سبک تفکر قانون گذارانه، اجرایی و قضایی در درس علوم تاثیر معنی داری داشته است.

ویسی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان تاثیر فضای مجازی بر روند تحصیلی دانش آموزان، افت یا پیشرفت دریافت: استفاده ی بی رویه و کنترل نشده از فضاهای مجازی می تواند تاثیرات نامطلوبی بر روند تحصیلی دانش آموزان داشته و مانع از پیشرفت تحصیلی آنها شود. از دیگر سو استفاده از فضای مجازی در آموزش و پرورش و مدارس اگر هدفمند و همراه با زمان بندی و آموزش صحیح و همچنین کنترل معلم و اولیا باشد، باعث افزایش انگیزه ی تحصیلی و گرایش دانش آموزان به مدرسه و تسریع و تسهیل فرآیند یادگیری می شود.

ترابیان (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان بررسی آسیب های فضای مجازی و شبکه های اجتماعی بر کارکردها و تعاملات خانواده ها دریافت کانون گرم خانواده از سوی فضای مجازی و استفاده نادرست از اینترنت مورد تهدید قرار گرفته و خانواده ها باید در این زمینه اقدامات لازم مطرح شده را مدنظر قرار دهند.

حسینی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان تاثیر آموزش الکترونیکی بر ارتقاء تحصیلی دانش آموزان دریافت: از اینترنت می توان برای فعالیت های آموزشی استفاده کرد. بدین روش دانش آموزان با استفاده از روش های نوین و جذاب به یادگیری پرداخته و همچنین می توانند از آخرین اخبار موجود در جهان با استفاده از اینترنت آگاه شوند. می توان گفت به وسیله اینترنت اطلاعات زیادی در زمان کم برای جمع وسیعی از کاربران به اشتراک گذاشته می شود. امروزه باید دانش آموزان را تشویق کرد تا از اینترنت برای دستیابی به منابع اطلاعاتی در زمینه مطالعاتی خود استفاده کنند. آموزش الکترونیکی از جدید ترین شیوه های آموزشی موثر در روند یادگیری است که بر خلاف شیوه های سخنرانی قدیم، یادگیری و مشارکت دانش آموزان با یکدیگر و تنوع شیوه ی تدریس باعث افزایش یادگیری در دانش آموزان می شود که لازمه آن آگاهی معلمان از این شیوه و آماده ساختن دانش آموزان برای پذیرش آن است.

الازری و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی مزایای سیستم آموزش مجازی را بالا بودن کیفیت آموزشی، دانشجو و استاد محور بودن، کیفیت گرا بودن، بهره گیری همزمان از انسان و امکانات الکترونیک، قابلیت انعطاف پذیر بودن، تأکید بر خودآموزی کنترل شده و استفاده از زمان و مکان متناسب با شرایط بیان نموده است.

مک کاجیون^۷ و همکاران (۲۰۱۵) در یک فراتحلیل به مقایسه آموزش الکترونیکی و آموزش حضوری در زمینه آموزش مهارتهای بالینی دانشجویان پرستاری پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که اثربخشی این دو روش یکسان است و هیچ یک از این روشها بر دیگری برتری ندارد.

کالیستر و لاو^۸ (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که آموزش الکترونیکی ابزار مناسبی برای آموزش دوره های مهارت ورزی نیست و یادگیرندگان دوره‌های حضوری از این آموزشها بهره بیشتری می‌برند.

چاو و کورکستون^۹ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان طراحی یک زیر ساخت آموزش الکترونیکی پاسخگو (تغییر سیستمی در آموزش عالی دریافتند: دانشکده ها اهمیت یادگیری الکترونیکی را به رسمیت می شناسند و دانشجویان به واسطه راحتی آن را آرزو می کنند و لی منابع و زیر ساخت های موجود در مدارس و دانشگاه ها زمینه مناسبی را برای سهولت پیاده سازی این نوع آموزش ندارند.

⁷ - McCutcheon

⁸ - Callister & Love

⁹ - Chow & Croxton

بهاردوج و گاندار(۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان دیدگاه دانش آموزان از آموزش الکترونیکی و آینده آموزش با MOOC سهولت استفاده و سودمندی آموزش الکترونیک سبب شده که در دانش آموزان نگرش مثبتی نسبت به این نوع آموزش ایجاد گردد. همچنین معلمان نگرش مثبتی نسبت به استفاده دانش آموزان از آموزش الکترونیک کسب نموده اند. اما نکته قابل توجه آن است که مدارس و دانشگاه ها باید بستر بهتری برای آموزش الکترونیک در مدارس و دانشگاه ایجاد کنند. همچنین آموزش معلمان و اساتید در خصوص آموزش الکترونیک و تولید محتوای لازم برای دانش آموزان باید مد نظر قرار گیرد.

موباید^۱ و همکاران(۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان سطح مشارکت دانش آموزان در محیط آموزش الکترونیکی دریافتند که سیستم عامل و فرآیند های یادگیری الکترونی با چالش های بسیاری روبرو هستند که از آن جمله میتوان به شخصی سازی تجربه یادگیری الکترونیکی و ایجاد انگیزه اشاره نمود.

اتزکورن^۱(۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان تاثیر آموزش آنلاین بر نگرش معلمان و یادگیرندگان نسبت به آموزش نشان داد که: مربیان و معلمان بلافاصله پس از آموزش، نسبت به طراحی مجدد دوره و پیشرفت دانش و مهارت خود خوش بین بوده اند. همچنین فراگیران آنلاین نیز نسبت به آنچه از آموزش کسب کرده بودند خوش بوده و از تجربه یادگیری خود راضی بودند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی، از نظر نحوه گردآوری داده ها، توصیفی- پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش کلیه دبیران (۲۱۰ نفر)، دانش آموزان دوره متوسطه اول (۱۷۳۷ نفر) شهرستان اردل و والدین آنها بودند. با استفاده از جدول مورگان از بین دبیران و دانش آموزان ۳۲۰ نفر (۳۵ نفر از دبیران و ۲۸۵ نفر از دانش آموزان) و اولیاء نیز تعداد ۲۸۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بود که پس از تأیید روایی پرسشنامه توسط کارشناسان، ضریب پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای دبیران (فرصت ها ۰,۸۹ و تهدیدها ۰,۹۳۵)، برای دانش آموزان (فرصت ها ۰,۷۶۸ و تهدیدها ۰,۸۴۶) و برای والدین (فرصت ها ۰,۷۷۸ و تهدیدها ۰,۷۶۳) برآورد شد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون فریدمن استفاده شده است.

یافته ها

۱- فرصت ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه معلمان دوره متوسطه اول شهرستان اردل کدامند؟

جدول (۲): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن فرصت های آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۳۵	تعداد
۶۵,۴۰۳	Chi-square
۱۶	درجه آزادی
۰,۰۱	سطح معنا داری

داده های جدول (۲) نشان می دهد که خی دو محاسبه شده ($\chi^2=65,403$) با درجه آزادی ۱۶ در سطح ($P<0,01$) معنادار می باشد. بنابراین فرصت های آموزشی ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه معلمان به ترتیب عبارتند از (جدول ۳):

جدول (۳): شاخص های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در رابطه با فرصت های آموزش مجازی

میانگین	انحراف	میانگین	مولفه های فرصت های آموزشی
رتبه	معیار		
۱۱,۴	۰,۸۶۷	۳,۲	دردسترس بودن، و سهولت دسترسی به منابع آموزشی، کتابخانه مجازی
۱۱,۲۹	۱,۰۵	۳,۱۱	ارتقاء سطح مهارت دانش آموزان در استفاده از فن آوری اطلاعات

¹ - Bhardwaj and Goundar 0
¹ - Moubayed 1
¹ - Etzkorn 2

۱۰,۳	۰,۹۳۷	۳,۰۵	فراگیر در هر زمانی که برایش مناسب باشد می تواند به آموزش پرداخته و در مباحث شرکت کند.
۱۰,۲۳	۰,۷۲۵	۲,۹۴	ایجاد تنوع و جذابیت در یادگیری
۱۰,۰۷	۱,۲۴	۲,۹۱	هزینه های یادگیری کاهش می یابد (برای دولتی).
۹,۸۷	۰,۷۲۵	۲,۹۴	عدم وابستگی کلاس درس به زمان و مکان خاص (یادگیری در هر زمان و مکانی می تواند صورت گیرد).
۹,۸	۰,۸۳۸	۲,۹۴	تقویت و شکل گیری یک ارتباط صمیمانه ودوستانه بین معلم و دانش آموزان
۹,۶۹	۰,۸۲۱	۲,۸۲	افزایش میزان اثربخشی و بازدهی آموزشی (به دلیل حذف محدودیت های زمانی و مکانی)
۹,۱۳	۰,۹۵	۲,۷۴	افزایش کیفیت آموزش(با ارائهٔ دروس به صورت چندرسانه ای)
۸,۵۴	۰,۹۸	۲,۷۴	معلمان فرصت بیشتری نسبت به کلاس های سنتی برای پاسخگویی به دانش آموزان دارند.
۸,۵۱	۱,۱۳	۲,۶۵	فراهم نمودن فرصت برابر آموزشی برای همه دانش آموزان
۸,۴۴	۰,۹۰۵	۲,۶۵	رشد خلاقیت ها در دانش آموزان
۷,۹۳	۰,۹۱۳	۲,۶	جمع آوری سریع پاسخهای دانش آموزان و تجزیه و تحلیل آنها
۷,۳۶	۰,۶۹۸	۲,۴۲	تعامل دو طرفه در آموزش. ارتباط دوسویه میان یادگیرنده و یاددهنده
۶,۹	۰,۸۴۷	۲,۴	نتیجه آموزش و یادگیری سریعتر مشخص می شود.
۶,۷۷	۰,۹۱	۲,۳۷	مطالب از ماندگاری بیشتری برخوردارند.
۶,۷۶	۰,۷۷۷	۲,۴۲	تقویت حس مسئولیت پذیری در دانش آموزان با ایجاد خود آگاهی و اعتماد به نفس

جدول (۴): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن تهدید های آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۳۵	تعداد
۱۰۴,۸۲۷	Chi-square
۱۴	درجه آزادی
۰,۰۱	سطح معنا داری

داده های جدول (۴) نشان می دهد که $\chi^2 = 104,827$ با درجه آزادی ۱۶ در سطح $(P < 0,01)$ معنادار می باشد. بنابراین تهدیدهای آموزشی ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه معلمان به ترتیب عبارتند از (جدول ۵):

جدول (۵): شاخص های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در رابطه با تهدید های آموزش مجازی

میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه	مولفه های تهدیدهای آموزشی
۱۱,۳۷	۰,۹۲۵	۴,۲۸	بروز آسیب های جسمی متعدد مانند آسب های چشمی، گردن، مچ دست، کمر، پا، دستگاه گوارش، سیستم اسکلتی ، سردرد، چاقی و...
۱۰,۱۶	۱,۴۱	۴	صرف وقت زیاد در اینترنت و فضای مجازی با وب گردی (اتلاف وقت)
۹,۸۱	۱,۱۲	۳,۹۱	کاهش سطح تفکر و خلاقیت در دانش آموزان با بدست آوردن جواب سوالات سریع در اینترنت
۹,۷۹	۰,۹۹۸	۳,۹۴	کاهش سطح تعاملات رودرور و مستقیم افراد با یکدیگر
۸,۸۹	۱,۰۷	۳,۸۲	بروز آسیب های روانی شامل افسردگی، اضطراب، اختلال خواب ، اعتیاد مجازی ، خودشیفتگی ،اختلالات روانی، فوبینگ، پرخاشگری
۸,۴۶	۱,۰۷	۳,۷۱	کاهش سطح نظارت والدین بر فرزندان
۸,۱	۰,۹۱	۳,۶۲	اختلال در شکل گیری هویت نوجوانان، انزوای اجتماعی و فردگرایی

۷,۷۹	۰,۹۴۸	۳,۵۷	ایجاد نوعی انزوای اجتماعی و گوشه گیری در فرد
۷,۷	۱,۰۹	۳,۵۱	تغییر سبک زندگی و فرهنگ در دانش آموزان
۷,۵۴	۱,۰۶	۳,۵۷	آشنایی با انواع روش های خلاف در حوزه فناوری اطلاعات
۷,۳۳	۰,۹۱۹	۳,۵۱	کاهش مسئولیت اجتماعی در بین مردم به خصوص جوانان (مواجه با یک نوع "تفرد")
۶,۲۳	۰,۸۴۳	۳,۲۲	تغییر سبک زندگی و فرهنگ در دانش آموزان
۶,۲	۱,۱۴	۳,۱۴	سست شدن اعتقادات دینی
۵,۸۴	۰,۶۹۲	۳,۱۴	امکان مقایسه بین خود با دیگران و ایجاد حس پیشرفت بوجود نمی آید.(در دانش آموزان)
۴,۸	۱,۱	۲,۹۴	نابودی فرهنگ های بومی (با نفوذ فرهنگی)

۲- فرصت ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان اردل کدامند؟

جدول (۶): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن فرصت های آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۲۷۹	تعداد
۳۰۳,۷۳۵	Chi-square
۱۵	درجه آزادی
۰,۰۱	سطح معنا داری

داده های جدول (۶) نشان می دهد که $\chi^2 = 303,735$ با درجه آزادی ۱۵ در سطح $(P < 0,01)$ معنادار می باشد. بنابراین فرصت های آموزشی ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر اردل به ترتیب عبارتند از (جدول ۷):

جدول (۷): شاخص های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در رابطه با فرصت های آموزش مجازی

میانگین	انحراف	میانگین	مولفه های فرصت های آموزشی
رتبه	معیار		
۹,۹۵	۱,۱۳	۲,۸۹	برقراری ارتباط دو سویه و چند سویه بین دانش آموزان
۹,۹۱	۱,۴	۲,۹۶	کاهش مسافرات ها و پیشگیری از بروز بسیاری از حوادث
۹,۵	۱,۲	۲,۹۲	دسترسی دانش آموزان به منابع اطلاعاتی (کتابخانه ، شیوه های تدریس، مقالات و....)
۹,۴۹	۱,۲۱	۲,۸۹	تلاش بیشتر دانش آموزان در راستای حل مسائل و ارائه راه حل های جدید.
۹,۴	۱,۲۲	۲,۷۹	کمرنگ شدن زمان و مکان در یادگیری
۹,۳	۱,۲۴	۲,۸۹	تقویت حس کنجکاوی در دانش آموزان (به سبب تنوع مطالب و وب گردی).
۹,۱	۱,۳	۲,۸۲	دسترسی سریع دانش آموزان به اخبار و اطلاعات با چت کردن
۹,۰۵	۱,۲۷	۲,۸۷	ایجاد احساس مطلوب در دریافت مشاوره از معلم یا از برقراری ارتباط با معلم
۸,۹۵	۱,۰۷	۱,۶۷	افزایش سطح علمی دانش آموزان با حضور در سایت های مختلف و استفاده از مطالب علمی
۸,۵۴	۱,۲۶	۲,۶۵	مشارکت بیشتر دانش آموزان در یادگیری های گروهی
۷,۹۲	۱,۱۶	۲,۴۸	افزایش سرعت در آموزش و یادگیری

۷,۴۷	۱,۱	۲,۴	امکان دسترسی به فعالیت های گذشته وجود دارد
۷,۲۶	۱,۰۳	۲,۳۲	سهولت پرسش از معلم و دریافت پاسخ
۷,۱۵	۱,۳۱	۲,۳۵	تقویت یادگیری با ایجاد ارتباط صمیمانه با دبیران
۶,۶۱	۱,۲۵	۱,۲۸	فعالیت بیشتر دانش آموزان در این شیوه یادگیری
۶,۴۱	۰,۹۳۶	۲,۱۵	تشویق به ارتباط بیشتر دانش آموزان با معلم

جدول (۸): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن در رابطه با تهدیدهای آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۲۸۵	تعداد
۱۱۴,۴۴۲	Chi-square
۱۲	درجه آزادی
۰,۰۱	سطح معنا داری

داده های جدول (۸) نشان می دهد که خی دو محاسبه شده ($\chi^2 = 114,442$) با درجه آزادی ۱۲ در سطح ($P < 0,01$) معنادار می باشد. بنابراین تهدید های آموزشی ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر اردل عبارتند از (جدول ۹):

جدول (۹): شاخص های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در تهدیدهای آموزش مجازی

میانگین رتبه	انحراف معیار	میانگین	مولفه های تهدیدهای آموزشی
۸,۰۹	۱,۵۵	۳,۴۴	بروز آسیب های روانی شامل افسردگی، اضطراب، اختلال خواب، اعتیاد مجازی، خودشیفتگی، اختلالات روانی، فوبینگ، پرخاشگری
۷,۹۹	۱,۵۴	۳,۴۵	افزایش هزینه برای خانواده های کم درآمد (هزینه خرید گوشی، شارژ اینترنت)
۷,۷۷	۱,۵۳	۳,۴۶	صرف وقت زیاد در اینترنت و فضای مجازی با وب گردی (اتلاف وقت)
۷,۲۸	۱,۴	۳,۲۶	عدم امکان مقایسه خود با دیگران و نداشتن انگیزه و حس پیشرفت
۷,۲۵	۱,۶	۳,۱۶	بروز آسیب های جسمی متعدد مانند آسب های چشمی، گردن، مچ دست، کمر، پا، دستگاه گوارش، سیستم اسکلتی، سردرد، چاقی و...
۶,۹۶	۱,۵۳	۳,۱۶	ایجاد نوعی انزوای اجتماعی و گوشه گیری در فرد
۶,۸۸	۱,۴۹	۳,۱۱	کاهش سطح تعاملات رودرور و مستقیم با دوستان و هم کلاسی ها
۶,۶۹	۱,۲۴	۳,۱۶	ناتوانی در حل مسائل و و رونویسی تمرین های کتاب
۶,۶۱	۱,۳۷	۳,۰۳	کاهش سطح نظارت والدین بر فرزندان
۶,۶	۱,۳۷	۳	عدم یادگیری عمیق دروس
۶,۵۹	۱,۳۸	۳,۱	جذب سایر سرگرمی های اینترنت
۶,۴۸	۱,۲۳	۳,۰۹	آشنایی با انواع روش های دستیابی به اطلاعات در حوزه فناوری اطلاعات (کسب مهارت استفاده از فیلتر شکن ها)
۵,۸۱	۱,۴	۲,۷۸	افزایش میزان استفاده از کتب راهنما در بین دانش آموزان

۳- فرصت ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از دیدگاه اولیاء دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان اردل کدامند؟

جدول (۱۰): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن در ارتباط با فرصت های آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۲۷۴	تعداد
۲۲۷,۹۱۵	Chi-square
۲۱	درجه آزادی
۰,۰۱	سطح معنا داری

داده های جدول (۱۰) نشان می دهد که $\chi^2=227,915$ با درجه آزادی ۲۱ در سطح ($P < 0,01$) معنادار می باشد. بنابراین فرصت های آموزش مجازی از دیدگاه والدین دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر اردل به ترتیب عبارتند از (جدول ۱۱):

جدول (۱۱): شاخص های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در خصوص فرصت های آموزش مجازی

میانگین	انحراف	میانگین	مولفه های فرصت های آموزشی
رتبه	معیار		
۱۴,۲	۱,۴۳	۳,۲	تقویت حس کنجکاوی در دانش آموزان (به سبب تنوع مطالب و وب گردی).
۱۳,۱۳	۱,۲۹	۳,۰۲	فراگیر در هر زمانی که برایش مناسب باشد می تواند به آموزش پرداخته و در مباحث شرکت کند.
۱۲,۹۷	۱,۴۶	۲,۹۷	کاهش مسافرات های درونی و پیشگیری از بروز بسیاری از حوادث
۱۲,۷۸	۱,۳	۲,۸۹	ارتقاء سطح مهارت دانش آموزان در استفاده از فن آوری اطلاعات
۱۲,۵۴	۱,۴۱	۲,۹۲	افزایش کیفیت آموزش (با ارائه دروس به صورت چندرسانه ای)
۱۲,۱۸	۱,۳۳	۲,۷۵	تبعیض بین دانش آموزان کمتر اتفاق می افتد.
۱۲,۱۸	۱,۳	۲,۸۹	تقویت حس مسئولیت پذیری در دانش آموزان با ایجاد خود آگاهی و اعتماد به نفس
۱۲,۱۶	۱,۰۶	۲,۶۹	دانش آموزان می توانند با توجه به توانایی خود از روش های مختلف آموزش الکترونیک استفاده کنند.
۱۲,۱۳	۱,۰۸	۲,۷۷	یادگیری در هر زمان و مکانی می تواند صورت گیرد. عدم وابستگی کلاس درس به زمان خاص
۱۱,۷۵	۱,۳۵	۲,۶۳	گسترش معارف اسلامی و دینی
۱۱,۴۹	۱,۲۸	۲,۷۱	دسترسی دانش آموزان به (منابع اطلاعاتی، شیوه های تدریس، مقالات و...)
۱۱,۲	۱,۲۲	۲,۶۶	نتیجه آموزش و یادگیری سریعتر مشخص می شود.
۱۱,۰۴	۱,۴۲	۲,۶۲	دسترسی پیوسته به کتابخانه مجازی و سایر منابع اطلاعاتی
۱۱,۰۴	۱,۱۱	۲,۵	تسلط هر چه بیشتر والدین بر فناوری اطلاعات
۱۰,۹۵	۱,۳۸	۲,۶۲	مطالب از ماندگاری بیشتری برخوردارند.
۱۰,۷۲	۱,۲۴	۲,۶۵	افزایش سطح علمی دانش آموزان
۱۰,۳۱	۱,۲۶	۲,۵	معلمان فرصت بیشتری نسبت به کلاس های حضوری برای پاسخگویی به دانش آموزان دارند.
۱۰,۲۶	۰,۹۴۶	۲,۵	افزایش میزان اثربخشی و بازدهی آموزش (به دلیل حذف محدودیت های زمانی و مکانی)
۱۰,۱۸	۱,۱۷	۲,۵۱	آموزش به صورت دو طرفه و تعاملی است.
۱۰,۱	۱,۳۸	۲,۴۹	سهولت پرسش از معلم و دریافت پاسخ
۹,۹۹	۱,۱۹	۲,۴۳	فراهم نمودن فرصت برابر آموزشی برای همه دانش آموزان
۹,۶۹	۱,۱	۲,۳۶	ایجاد ارتباط صمیمانه تری با دبیران و تقویت یادگیری

جدول (۱۲): خلاصه نتایج آزمون غیر پارامتریک فریدمن تهدیدهای آموزش مجازی

مقدار	شاخص ها
۲۸۵	تعداد
۳۱۹,۰۹۳	Chi-square
۲۰	درجه آزادی
۰,۰۰۰	سطح معنا داری

داده‌های جدول (۱۲) نشان می‌دهد که $\chi^2=319,093$ با درجه آزادی ۲۰ در سطح $(P<0,01)$ معنادار می‌باشد. بنابراین تهدیدهای آموزش مجازی از دیدگاه والدین دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر اردل به ترتیب عبارتند از (جدول ۱۳):

جدول (۱۳): شاخص‌های آمار توصیفی آزمون غیر پارامتریک فریدمن در رابطه با تهدیدهای آموزش مجازی

میانگین رتبه	انحراف معیار	میانگین	مولفه های موانع قانونی
۱۳,۳۶	۱,۴۲	۳,۴۶	تقبل هزینه های گزاف برای افراد کم درآمد
۱۳,۲۱	۱,۲	۳,۵	نبود حس پیشرفت در بین دانش آموزان (به دلیل عدم مقایسه خود با دیگران)
۱۲,۷۵	۱,۵۹	۳,۲۷	بروز آسیب های جسمی متعدد مانند آسب های چشمی، گردن، مچ دست، کمر، پا، دستگاه گوارش، سیستم اسکلتی، سردرد، چاقی و...
۱۲,۵۶	۱,۶۵	۳,۲۶	بروز آسیب های روانی شامل افسردگی، اضطراب، اختلال خواب، اعتیاد مجازی، خودشیفتگی، اختلالات روانی، پرخاشگری
۱۲,۱۴	۱,۳۳	۳,۲	عدم همکاری فرزندان در امور خانواده با والدین
۱۱,۶۸	۱,۲۶	۳,۱۶	کاهش میزان یادگیری به دلیل رونویسی مطالب
۱۱,۵۶	۱,۴۶	۳,۱	ایجاد نوعی انزوای اجتماعی و گوشه گیری در فرد
۱۱,۴	۱,۶۸	۲,۹۸	کاهش سطح تعاملات رودرور و مستقیم افراد با یکدیگر
۱۱,۳۲	۱,۴۲	۳,۰۲	اختلال در شکل گیری هویت نوجوانان، انزوای اجتماعی و فردگرایی
۱۱,۱۷	۱,۴۷	۳,۰۱	کاهش ارتباط بین والدین و فرزندان با کم شدن محبت بین اعضای خانواده
۱۱,۱۴	۱,۴	۲,۹۹	کاهش سطح نظارت والدین بر فرزندان
۱۰,۹۸	۱,۳۵	۲,۸۷	کاهش مسئولیت اجتماعی در بین جوانان (مواجه با یک نوع "تفرّد")
۱۰,۵۷	۱,۳۸	۳,۰۱	شکل گیری اهداف ارزشمند غیرمادی و گرایش به مادیات، آرزوی داشتن زندگی بدون دغدغه و ثروت افسانه ای جهت خودنمایی به دیگران
۱۰,۳۲	۱,۵۴	۲,۸۸	از بین رفتن حریم های در خانواده بالاخص بین والدین و فرزندان
۱۰,۲۶	۱,۴۴	۲,۸۲	تغییر سبک زندگی و فرهنگ در دانش آموزان
۹,۹۵	۱,۴۴	۲,۸۲	سست شدن اعتقادات دینی
۹,۷۹	۱,۵۲	۲,۷	گسترش شایعات مختلف و مطالب دروغ و تخریب شخصیت ها
۹,۷۸	۱,۲۶	۲,۷۱	عضویت دانش آموزان در گروه های متعدد با گرایش های خلاق
۹,۶۲	۱,۴۸	۲,۷۹	آشنایی با انواع روش های خلاف در حوزه فناوری اطلاعات (دلیل تشکیل پلیس فتا)
۹,۵۳	۱,۳۲	۲,۷	نابودی فرهنگ های بومی (با نفوذ فرهنگی)
۷,۹۳	۱,۴۵	۲,۳۷	دستیابی به بلوغ جنسی زودرس

نتیجه گیری

هدف این پژوهش تعیین فرصت ها و تهدیدهای ناشی از آموزش مجازی از نظر دبیران، دانش و آموزان و اولیاء آنها در شهرستان اردل بوده است. همانطور که یافته های پژوهش نشان داده است هر سه گروه (دبیران، دانش آموزان و اولیاء) بر وجود فرصت ها همچون دسترسی بهتر به منابع، ارتقاء سطح مهارت در استفاده از فناوری، برقراری ارتباط دو سویه و چند سویه، تلاش بیشتر برای حل مساله، کمرنگ شدن زمان و مکان یادگیری، تقویت حس کنجکاوی و... و این یافته های پژوهش با یافته های مردانی و سرمدی (۱۳۹۷)، دیناری (۱۳۹۵)، هاشمی و همکاران (۱۳۹۴)، اسلامی و همکاران (۱۳۹۵)، رضایی و همکاران (۱۳۹۶)، رضوی زاده و همکاران (۱۳۹۶)، نظری (۱۳۹۷)، حسینی (۱۳۹۷)، محمدی و یعقوبی (۱۳۹۷)، الازری و همکاران (۲۰۱۴) همخوانی دارد آنان نیز در پژوهش های خود به برخی از فرصت های آموزشی ناشی از آموزش مجازی همچون دسترسی به منابع بیشتر، اثربخشی بیشتر این شیوه آموزشی، تقویت مهارت حل مساله، ترویج یادگیری مشارکتی و... اشاره کرده اند.

بخشی دیگر از یافته های پژوهش به تهدیدهایی ناشی از آموزش مجازی پرداخته است. از دیدگاه پاسخگویان آموزش های مجازی سبب بروز آسیب های جسمی متعدد، اتلاف وقت، آسیب های متعدد روانی، افزایش هزینه برای خانواده های کم درآمد، کمرنگ شدن ارزش های دینی و... می گردد که این یافته های پژوهش با یافته های رهبرنیا و ابراهیمی (۱۳۹۴)، رضوی زاده و همکاران (۱۳۹۶)، مردانی و سرمدی (۱۳۹۷)، ویسی (۱۳۹۷)، یعقوبی و محمدی (۱۳۹۷) و ترابیان (۱۳۹۷) همخوانی دارد. آنان در پژوهش های خود به تهدیدهایی همچون تاثیرات نامطلوبی بر روند تحصیلی دانش آموزان، افزایش کم تحرکی، اتلاف وقت کاربران، از بین رفتن قیاحت و زشتی برخی از اعمال، کاهش ارتباط چهره به چهره، منزوی شدن، فاصله گرفتن از کانون خانواده، کاهش بهره وری و افت تحصیلی، اتلاف وقت، ایجاد شکاف نسلی، کاهش سلامت روان و گوشه گیری فروکاستن از ارزش های دینی در نظر دانش آموزان، کاهش روابط اجتماعی و فاصله گرفتن از کانون خانواده، کاهش بهره وری و افت تحصیلی، خطرات بهداشتی و اثرات مخرب روحی و فرهنگی، کاهش تعاملات، از بین رفتن حریم خانواده، تغییر اعتقادات و ارزش ها، کاهش سلامت روان، افزایش پرخاشگری اشاره نموده اند.

با توجه به یافته های پژوهش می توان این گونه نتیجه گرفت که فضای مجازی و استفاده از آن در عرصه های مختلف بالاخص آموزش هم فرصت است و هم تهدید و چالش، یک دور راهی است که یک راه منتهی به سعادت (فرصت ها) و راه دیگر منتهی به شقاوت (چالش ها و تهدیدها) می باشد و یا می توان فضای مجازی را به یک شمشیر دولبه تشبیه کرد که هم فرصت می باشد و هم چالش لذا باید به فضای مجازی از هر دو دیدگاه (فرصت ها و تهدیدها) نگریسته شود. از آنجایی که روز به روز بر استفاده از فناوری اطلاعات و قابلیت های آن در عرصه های مختلف بالاخص آموزش افزوده می شود، نظام آموزشی ما (عمومی و عالی) نیز باید بستر های لازم برای استفاده از فناوری اطلاعات در عرصه ی آموزش را فراهم آورند و آن را به عنوان مکمل در کنار آموزش حضوری قرار داده و در مواقع بروز بحران همچون بحران کرونا بتوانند آن را جایگزین آموزش حضوری نمایند. چنین به نظر می رسد که سیاستگذاری، برنامه ریزی و طراحی برنامه های مناسب در زمینه استفاده از فرصت های آموزش مجازی و کاهش تهدیدات ناشی از آن امری لازم و ضروری است که باید با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و دینی کشور صورت پذیرد. در همین راستا با توجه به یافته های پژوهش فرهنگ سازی برای استفاده از فضای مجازی، تهیه محتوای مناسب با توجه به فرآیند های یاددهی-یادگیری، تدوین دستورالعمل های لازم در این خصوص، ارتقاء سطح دانش و مهارت معلمان در رابطه با تدریس در فضای مجازی، تشویق معلمان به منظور تهیه محتوای های مناسب، تهیه بانک های اطلاعاتی لازم در مدارس، اطلاع رسانی به اولیاء در زمینه کار با فضای مجازی می تواند در رفع تهدیدهای ناشی از استفاده از فضای مجازی موثر باشد. این پژوهش نیز همانند سایر پژوهش ها با محدودیت هایی همراه بوده است. یافته های این پژوهش مختص دبیران، دانش آموزان و اولیاء آنها در شهر اردل بوده لذا باید در تعمیم یافته های حاصل به سایر جوامع (بالاخص مناطق برخوردار) احتیاط گردد. چون ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه بوده، لذا ممکن است برداشت افراد از گویه ها کاملاً منطبق با واقعیت نباشد. این موضوع در پژوهش مذکور نیز مصداق دارد.

منابع

- اسلامی، کاوه؛ کوتی، لیلا و نوری، امین. (۱۳۹۵). روش‌های گوناگون آموزش مجازی علوم پزشکی استفاده شده در ایران و بررسی اثربخشی آنان، مطالعه مروری، فصلنامه توسعه ی آموزش جندی شاپور، سال هفتم، شماره ۲.
- ترابیان، مریم. (۱۳۹۷). بررسی آسیب های فضای مجازی و شبکه های اجتماعی بر کارکردها و تعاملات خانواده ها، اولین کنفرانس فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی و شبکه های اجتماعی
- حسینی، مائده. (۱۳۹۷). تاثیر آموزش الکترونیکی بر ارتقاء تحصیلی دانش آموزان، اولین کنفرانس فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی و شبکه های اجتماعی
- دیناری، فریبا. (۱۳۹۵). فضای مجازی فرصت ها و تهدیدها، اولین کنفرانس ملی مهندسی کامپیوتر، علوم کامپیوتر و فناوری اطلاعات
- رضایی، بیژن؛ نادری، نادر؛ تارین، حمداله و جعفری، حبیب. (۱۳۹۶). فرصت ها و تهدیدهای یادگیری الکترونیکی، مجله ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره ی ششم، سال ۲۴، شماره ۲، صص ۱۵۱-۱۷۴.
- رودساز، حبیب ...؛ کمالیان، امین رضا، امیری، مقصود و قائم مقامی تبریزی، احمد. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل علی موثر بر الگوی آموزش های مجازی دانشگاهی در ایران، فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی، شماره ۳۶، صص ۱۲۱-۱۴۳.
- رهنریا، رویا و ابراهیمی، سامان. (۱۳۹۴). بررسی آسیب های استفاده از گوشی های هوشمند در میان دانش آموزان دوره متوسطه ناحیه ۳ شهر تبریز سال تحصیلی ۱۳۹۳-۹۴، کنفرانس سالانه مدیریت و اقتصاد کسب و کار
- رضوی زاده، شیرزاد؛ پرنده، اکرم و رحمتی نجار کلائی، فاطمه. (۱۳۹۶). عنوان آسیب شناسی به کارگیری تلفن همراه در دانشجویان نظامی از دیدگاه متخصصان حوزه رسانه و ارتباطات: یک مطالعه تحلیل مضمون، مجله طب نظامی، دوره ۱۹، شماره ۶، صص ۵۹۵-۶۰۶.
- سیدی، مهدیه و یعقوبی، زهرا. (۱۳۹۱). طراحی و پیاده سازی نظام آموزش ترکیبی برای آموزش دانشجویان رشته های توانبخشی، فصلنامه مدیا، دوره سوم، شماره ۲، صص ۴۲-۵۰.
- شاه بیگی، فرزانه و نظری، سمانه. (۱۳۹۰). آموزش مجازی: مزایا و محدودیت‌ها، فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، دوره ششم، شماره ۱، صص ۴۷-۵۴.
- شریفی، مریم و فقیهی، علیرضا. (۱۳۹۲). ارزشیابی طرح آموزش الکترونیکی در مدارس دخترانه متوسطه ناحیه دواراک از نظر معلمان، مدیران و دانش آموزان و راهکارهای بهبود آن، فصلنامه MEDIAT، دوره ۴ شماره ۲، صص ۲۴-۳۲.
- عباسی کسائی، حامد و شمس مورکان، غلامرضا. (۱۳۹۷). رشد فناوری، تغییر یادگیری، فصلنامه رشد فناوری، سال چهاردهم، شماره ۵۴، صص ۱۷-۲۵.
- فرج اللهی، مهران و ده باشی شریف، فروزان. (۱۳۸۷). رشد آموزش از راه دور در ایران و جهان، تهران: انتشارات پیام نور واحد مرکز.
- کیخا، احمد و محمدی مهر، مژگان. (۱۳۹۹). مروری نظامند بر تغییرات یادگیری در اثر رشد فناوری ها، نما نشریه مطالعات آموزشی مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش، سال هشتم، شماره ۱، صص ۶۰-۷۳.
- مردانی، مریم و سرمدی، محمدرضا. (۱۳۹۷). فرصت ها و چالش های تربیت رسمی در فضای مجازی، نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران (فضای مجازی و تربیت) دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- نظری، فوزیه. (۱۳۹۷). تاثیر آموزش الکترونیک بر مهارت حل مساله در دانش آموزان دارای سبک تفکر استرنبرگ دانش آموزان پایه سوم ابتدایی مدارس شهر کرمانشاه، اولین کنفرانس فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی و شبکه های اجتماعی
- ویسی، سارا. (۱۳۹۷). تاثیر فضای مجازی بر روند تحصیلی دانش آموزان، افت یا پیشرفت، اولین کنفرانس فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی و شبکه های اجتماعی

هاشمی، سید محمد جواد؛ نیلی، محمدرضا؛ نیستانی، محمدرضا. (۱۳۹۴). بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از گسترش فناوری اطلاعات در تربیت دینی دانش آموزان دبیرستان های پسرانه شهر اصفهان، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، سال بیست و دوم، دوره جدید، شماره ۲۴، صص ۱۸۵-۲۰۵.

هاشمی مسعود، نجفی وحید. (۱۳۹۴). نقش تلفن های همراه در شیوه های نوین آموزش و یادگیری زبان های خارجی . دومین کنگره سراسری فناوری های نوین ایران با هدف دستیابی به توسعه پایدار.

یعقوبی، جعفر و محمدی، وحید. (۱۳۹۷). کاربردهای آموزشی شبکه های اجتماعی مجازی و آسیب های اجتماعی آن از دیدگاه دانشجویان کشاورزی (مورد مطالعه: دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان)، فصلنامه پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی سال یازدهم، شماره ۱، صص ۳۳-۴۴.

Bhardwaj, A and Goundar,S.(2018).Student's Perspective of eLearning and the Future of Education with MOOCs, International Journal of Computer Science Engineering (IJCSE), Vol. 7 No.05 Sep-Oct 2018, ISSN : 2319-7323

Callister, R. R., & Love, M. S. (2016). A Comparison of Learning Outcomes in Skills-Based Courses: Online Versus Face-To-Face Formats. Decision Sciences Journal of Innovative Education, 14(2), 243–256.

Chow ,A.S & Croxton,R.A.(2017).Designing a Responsive **e-Learning** Infrastructure: Systemic Change in Higher Education, American Journal of Distance Education Volume 31, 2017 - Issue 1

Moubayed,A. Injadat,M .Shami,A & Lutfiyya,H.(2020).Student Engagement Level in e-Learning Environment: Clustering Using K-means, American Journal of Distance Education 16 Mar 2020, <https://doi.org/10.1080/08923647.2020.1696140>.

Rasmussen, J.(2016). E-learning for choral conductors: a study of how e-learning can be used to change the way we teach and learn conducting. 2016.